

CORINA ISABELLA CSISZÁR¹, ROMÂNIA

Cuvinte cheie: casă, ceremonial nupțial, pețit, cerutul miresei, legarea porții, staroste.

Rolul casei în ceremonialul nupțial din Maramureș

Rezumat

Având în vedere faptul că obiectele rituale ale ceremonialului nupțial au fost destul de des cercetate de către specialiști, am decis să ne oprim atenția asupra spațiului de desfășurare a obiceiurilor nupțiale din Maramureș, asupra legăturii reciproce dintre casă și nuntă. Casa reprezintă un simbol feminin cu sens de refugiu, de protecție, de sân matern. Casa reprezenta spațiul în care se luau deciziile individuale și colective, importanța ei crescând în special în momentele de prag, de casă legându-se numeroase practici magice și supersitiții ce puteau influența benefic sau negativ destinul tinerilor. Atât casa cât și spațiile interioare ale acesteia, dobândeau semnificații importante în timpul ceremonialului nupțial. O mare importanță i se acorda „camerei curate.” În Maramureșul Istoric aici erau expuse pe rudă obiectele de ritual valoroase, zestrea miresei, aici se petrecea la logodnă, se inventaria zestrea, se gătea mireasa, erau așezate mesele nupțiale și erau invitați oaspeții de seamă. Casa și curtea miresei sugerează ideea de cetate care trebuie cucerită. Legarea porții reprezenta o piedică rituală, o graniță, semnificând despărțirea fetei de părinții acesteia. Personajele sunt așezate nu întâmplător în spații bine delimitate, în jurul unei granițe imaginare, starostele miresei se afla la ușa casei, iar starostele mirelui, însoțit de alaiul său, se afla afară în curte. În cadrul casei și al curții se detașează spațiul de negociere al starostilor. În timpul cerutului miresei, starostele acesteia se află pe o treaptă superioară, în casa părinților fetei, dincolo de prag, iar starostele mirelui se află afară, deci poziționat pe o treaptă inferioară.

---

¹ Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Maramureș, România.

Keywords: house, asking for the bride, marriage proposal "master of ceremony" nuptial ceremony, binding of the gate.

The Function of the House in the Nuptial Ceremony in Maramureș

Summary

Taking into consideration the fact that the specialist have often researched the ritual objects of the nuptial ceremony, we decided to dwell upon the space where the nuptial customs take place in Maramureș, upon the the mutual connection between the house and the wedding. The house represents a feminine symbol with the meaning of refuge, protection, of maternal bosom. The house used to be the place where individual or collective decision were decided, its importance increasing in crucial moments. Numerous magic practices and superstitions that could beneficially or negatively influence the young couple's fate. The house as well as its interior space would get important significances during the nuptial ceremony. A special importance used to be given to the „clean room”. In the historical Maramureș his was the place where the valuable ritual objects used to be set on a beam, the bride's dowery, this was where the the bride engagement party took place, the dowery was inventoried, the bride was embellished , the nuptial tables were set and where the important guest were invited. The bride's house and the courtyard suggest the idea of a stronghold that has to be conquered. The binding of the gate represents a ritual impediment, a boundary, signifying the bride's parting from her parents. It is not according to chance that the characters are placed in well delimited spaces, around an imaginary border. The bride's master of ceremony is at the door of the house, while the bridegrooms master of ceremony, accompanied by his wedding guests are in the courtyard. Within the precincts of the house and the courtyard there is the negotiation place of the masters of ceremony. During the asking for the bride, her master of ceremony is with a step higher in the girl's parents' house, beyond the threshold, and the bridegroom's master of ceremony is outside, so on a lower level.

Rolul casei în ceremonialul nupțial din Maramureș

Nicio națiune nu poate exista fără comunicare, fără un schimb intensiv de valori. Avem datoria morală de a ne face auziți în civilizația europeană, și acest fapt se poate realiza doar prin redescoperirea istoriei și a culturii noastre populare, cum am fost și cum suntem. În folclorul județului Maramureș indivizii și grupurile sociale creatori și consumatori de cultură populară, se regăsesc la diferite grade de dezvoltare a conștiinței sociale, acționând în mod diferit în ceea ce privește problemele păstrării sau denaturării tradițiilor. Obiceiurile populare sunt rezultatul unui proces complex și multilateral de oglindire artistică a conștiinței sociale. Unele obiceiuri maramureșene s-au pierdut sau sunt pe cale de a dispărea sau de a se contamina cu obiceiuri preluate din alte zone ale țării sau chiar cu tradiții importate de către cei care au luat drumul străinătății. Avem de a face cu obiceiuri noi, ca expresii active ale spiritului uman, sistemul obiceiurilor nu se pierde ci se află într-o continuă schimbare și regenerare. Societatea evoluează și se schimbă simultan și mentalitatea și percepția asupra vieții. Actualmente este dificil să mai vorbim despre folclor autentic în cadrul manifestărilor spirituale acestea denaturându-se în multe cazuri prin pierderea semnificației inițiale. De aceea, practicarea unor obiceiuri capătă câteodată valențe de tip hibrid, în care se păstrează unele tradiții străvechi, se importă altele din diferite zone ale țării și se imită obiceiuri din Occident. În majoritatea localităților din județul Maramureș s-au produs schimbări majore, modernizarea și inovațiile ducând la un stadiu destul de avansat de dezagregare. Unele obiceiuri chiar dacă se mai practică și-au pierdut semnificația, sensul primordial. Informațiilor primite în anumite localități cercetate, se află în strânsă legătură cu personalitatea performerilor intervievați și capacitatea de conservare a folclorului în acele zone.

Poporul și-a păstrat credințele lui primitive, superstițioase, adoptând numai superficial noile concepții despre credință. Se încearcă o anumită „nostalgie a originilor”, ca să folosim o expresie dragă lui Mircea Eliade. Nemulțumiți parcă de ritmul monoton al vieții pe care o trăim, între o zi de lucru și cealaltă, între o săptămână și alta, între un weekend și altul, avem impresia că predecesorii noștri își înscriau existența mult mai armonios decât noi, în timp și spațiu. De aici o anumită ispită a contemporanilor de a căuta cu insistență „armoniile pierdute” dintre om și cosmos, dintre om și natură, dintre om și oameni.

În județul Maramureș se păstrează ori s-au păstrat multă vreme numeroase manifestări comunitare de tip tradițional, împreună cu o importantă încărcătură de semnificații arhaice. Obiceiurile vieții de familie au în județul Maramureș unele trăsături specifice. Copleșit în efortul său ritmic și monoton de a răzbi prin obstacolele dese și mari ale existenței sale, aflată adesea într-un echilibru marginal, țăranul știe că hărnicia, priceperea și știința omului nu depind numai de el ci și de forțele nevăzute ale firii care trebuiau câștigate în favoarea lui, tocmai prin vechile obiceiuri pe care le-au respectat strămoșii.

Lucrarea Rolul casei și ale elementelor acesteia în ceremonialul nupțial din Maramureș este rezultatul unei cercetări de teren, desfășurată vreme îndelungată, pe etape, în funcție de fragmentele etno-socio-antropologice studiate la fața locului. Am remarcat necesitatea salvării stratului ancestral, păstrat prin mesaje accesibile tot mai mult doar generației vârstnice sau specialiștilor, strat aflat în pericol de dispariție fie din cauza pierderii caracterului funcțional, fie din cauza aculturației. Abordarea comparatistă joacă un rol important, prin punerea față în față a conținutului arhaic din trei mari zone ale județului Maramureș - Țara Lăpușului, Țara Chioarului și Maramureșul Istoric - cu cel care a rezultat în cadrul procesului evolutiv.

Nașterea, căsătoria și moartea sunt, din vremuri străvechi, cele trei puncte între care se desfășoară existența umană. Nașterea și moartea sunt legate de o viziune cosmogonică arhaică; cea mai mare importanță o capătă trecerea, cu riturile sale liminarii, ce face legătura între o viziune cosmogonică și una sociogonică, între datele biologice și cele sociale. „Obiceiurile vieții de familie implică elemente de credință străveche și de practică legate de logica magică, rituri menite să-l apere pe om sau să consacre situația nouă în care acesta trece cu timpul spre funcții de urare. Aceste evenimente reprezintă o schimbare în cadrul grupului social mai larg, deci un dezechilibru în sistemul relațiilor sociale fiind astfel implicate acte și secvențe menite să restabilească echilibrul.”² Fenomenul emigraționist aduce influențe pe toate palierele existenței, de la arhitectura și interiorul caselor, la vestimentație și viață spirituală. Actanții unei nunți rămân aceiași, dar anumite atribuții se schimbă. Se poate concluziona că fenomenul nupțial a suferit cele mai multe modificări, el fiind și cel mai complex moment de trecere. Arnold von Gennep evidențiază trei momente principale reflectate în practicile și obiceiurile ceremoniale ca fiind: preliminarii – practicile vizând ruperea de vechea etapă; liminarii – riturile trecerii propriu-zise; postliminarii – obiceiurile menite să asigure încadrarea în noua stare.

Având în vedere faptul că obiectele rituale ale ceremonialului nupțial au fost destul de des cercetate de către specialiști, am decis să ne oprim atenția asupra spațiului de desfășurare a obiceiurilor nupțiale din Maramureș, asupra legăturii reciproce dintre casă, elementele interioare și exterioare ale acesteia și nuntă. „Omul tradițional nu percepea casa ca pe un obiect, ca pe un simplu adăpost, ci ca pe o stare; prin intrarea în casă el nu doar participa la ordinea cosmică, ci devenea parte a acesteia. Cosmosul este viu în mentalitatea tradițională, el se află într-o permanentă translație și rotație, și casa omului trebuia să fie la fel.³ Casa reprezintă un simbol feminin cu sens de refugiu, de protecție, de sân matern. Dinspre casă pornim, înspre casă ne întoarcem, sacralitatea este totală. „Casa este o adevărată țesătură de legături spațiale; puternice rădăcini locale fac din casă un fel de obârșie și formă determinată pentru mai multe activități umane.”⁴ Omul vechilor așezări vedea în

² Mihai Pop, Pavel Ruxăndoiu, *Folclor literar românesc*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1978, pag. 181.

³ Delia Suiogan, *Simbolica riturilor de trecere*, Editura Paideia, București, 2006, pag. 104.

⁴ Ernest Bernea, *Cadre ale gândirii populare românești*, Editura Cartea Românească, București, 1985, pag. 44-45.

casă un obiect nu numai material ci și spiritual, nu numai de întreținere a vieții cotidiene ci și de promovare a unor valori spirituale tradiționale. „Dacă oprim un moment timpul casei îl identificăm cu cel al trăirii unei persoane, sesizăm un ciclu de viață asemuit frecvent în folclor cu cel al naturii: primăvară, vară, toamnă, iarnă. Cu alte cuvinte, copilăria, adolescența, maturitatea și senectutea unei persoane.”⁵

Casa reprezintă și spațiul de desfășurare a riturilor premergătoare căsătoriei. În perioada postului Crăciunului se organizau șezători, casa devenind o adevărată scenă a practicilor magice. Lumea satului lua parte la șezători cu un sentiment ritualic, conformându-se rânduielii comunității tradiționale. Obiceiul șezătorilor se raporta la destinul uman individual sau colectiv și era, în același timp un obicei de inițiere a tinerilor în muncă, joc și viață, dragoste. Șezătoarea se organiza pentru caracterul ei de petrecere, fiind prilej de întâlnire a fetelor cu feciorii. În cadrul șezătorii tinerii aveau ocazia de a se cunoaște și de a stabili relații premergătoare căsătoriilor durabile. Amintim doar câteva elemente din cadrul șezătorilor, pentru a sublinia caracterul premarital al acesteia. În Maramureșul Istoric, *în șezătoarele mărg și feciorii cu daruri pântru fete: fuse împitistrite, cojălci* (furci de tors). *Feciorii privesc pă fereastră. Dacă locul de lângă fata preferată îi ocupat, feciorul așteaptă afară, să plimbă sau mere la o altă șezătoare și revine mai târziu.*⁶ Când un fecior simțea că iubește o fată își arăta sentimentele pe calea darurilor. *Fetele care capătă fuse, îi plătesc pă feciori petrecându-i afară.*⁷ La rândul ei fata îi oferea feciorului o sărutare în tindă sau afară. În șezătoare fetele sunt vesele, râd, horesc, colindă, însă dacă nu le vin feciorii, se întristează. Dacă feciorii întârzie să apară în șezătoare fetele apelează la diferite practici și descântece, pentru a-i determina pe aceștia să vină pe cale magică: *Când nu ne veneau feciorii, ne dădeam și luam una 'fusu' și din vârvu' caierului torceam, să vedem la care îi zine drăguțu'.*⁸ Nu întâmplător se utiliza fusul ca element din recuzita practicilor magice, de atragere a sexului opus, fusul integrându-se „în simbolismul torsului, cu valențele sale cosmice și erotice. Fusul se învâрте într-o mișcare uniformă și antrenează întregul mecanism al lumii. Simbolizează și un principiu masculin activ.”⁹ Obiceiurile străvechi au abundat în practici magice, credințe, practici divinatorii și superstiții. Superstiția a constituit și constituie încă o adevărată religie a celor mulți și este mereu în putere, fiindcă este cea mai veche formă a religiei: un amestec de sfărâmături din animism, fetișism și naturism. Dacă în continuare feciorii întârziu și se lăsau așteptați, fetele apelau la vrăji: *Înturnam fusu' și torceam. Știi cum îi fusu', cum îi roata aicia și torci și apoi meri la caier și zici:*

⁵ Vasile Tudor Crețu, *Existența ca întemeiere*, Editura Facla, Timișoara, 1988, pag. 32.

⁶ Performeră Ileana Drăguș, 71 ani, Oncești, 2010.

⁷ Performeră Ileana Drăguș, 71 ani, Oncești, 2010.

⁸ Culegător Corina Isabella Csiszár, performer Dochia Buda, 77 ani, Ungureni, din Arhiva C.J.C.P.C.T. Maramureș, Dosar Nr. L/04/2008.

⁹ Ivan Evseev, *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*, Editura Amarcord, Timișoara, 2001, pag. 73.

*Feciorii
Din tăte șezătorile!
De n-or veni
I-or stropși,
De n-or pleca
I-or agâmba;
Turduluc butuc,
Pă cutare îl aduc!
Îl aduc!*

Și pe când gătam de zis, odată făceam ghem și-l aruncam pe roata morii. Știi cum merge roata să macine, apoi așa să vină feciorii la noi. Atâta veneau feciorii, că nu încăpeau pe ușă.¹⁰

Între tinerii din sat dincolo de relația de rudenie, de vecinătate și prietenie, se înfiripau sentimente curate de dragoste care cu timpul deveneau puternice și se ajungea la o comunicare tot mai apropiată, care se finaliza în cele mai dese cazuri cu o căsătorie. Existența în casă a unei fete de măritat era semnalată în satul Lăpuș printr-o oglindă pusă la fereastra casei, iar a feciorului printr-un măr roșu, „fereastra fiind considerată ochiul casei, ce mediază opozițiile înăuntru – afară, închis – deschis, pericol – siguranță, ea leagă intimitatea casei de lumea exterioară.”¹¹ În Maramureșul Istoric prezența unei fete de măritat se scotea în evidență prin așezarea la fereastră a unei păpuși îmbrăcată în port popular „ca dublu al persoanei umane și chipul înfrumusețat al eului.”¹² Astfel casa în care locuiau tinerii aflați la vârsta căsătoriei, prin folosirea unor elemente de recuzită rituală, căpăta semnificații distincte față de alte case din sat. În Boiu Mare, casa în care se ținea nunta era *înstruțată* de către tineri cu *planchite*, la masa nașilor se punea o icoană cu Cina cea de taină, iar pe pereți se agățau țoluri. Casa devenea o scenă a ceremonialului nupțial, prin împodobirea acesteia în ziua nunții. La poartă și la intrarea casei, în Maramureșul Istoric și în Țara Lăpușului, se regăseau elemente ritualice precum crengile de brad ca simbol al Arborelui cosmic, al fertilității și al tinereții, dar și al morții și fire de busuioc cu rol fertilizator și apotropaic „considerat un afrodisiac, un mijloc magic de a atrage iubitul.”¹³ În Țara Chioarului, la poartă și în curte se puneau crengi de tei și gorun. Teiul este un arbore feminin și matern spre deosebire de stejar (gorun), care are semnificații masculine. Gorunul este un arbore des întâlnit în pădurile Văii Chioarului, aceasta fiind și explicația prezenței lui în ceremonialul nupțial. „Stejarul este pentru omul tradițional un arbore axial care asigură comunicarea între cele trei lumi: lumea subpământeană, lumea celestă și lumea

¹⁰ Culegător Corina Isabella Csiszár, performer Viorica Hereș, 70 ani, Costeni, 2008, din Arhiva C.J.C.P.C.T. Maramureș, Dosar Nr. L/04/2008.

¹¹ Ivan Evseev, *Dicționar de simboluri*, Editura Vox, București, 2007, pag. 143.

¹² Ivan Evseev, *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*, Editura Amarcord, Timișoara, 2001, pag. 143 – 144.

¹³ Ivan Evseev, *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*, Editura Amarcord, Timișoara, 2001, pag. 25.

terestră. Gorunul este un simbol al vieții și al morții, al sfârșitului care este întotdeauna un nou început.”¹⁴ Astăzi unele nunți sătești se adaptează schimbărilor de mentalitate și preiau din recuzita nunților urbane și astfel, abundă în baloane colorate și ghirlande de diferite dimensiuni, înșirate la poartă, la gard, pe pereți, și la intrarea în casă. Pentru aceste aranjamente părinții mirilor plătesc sume consistente. Nunta se organiza separat, atât la casa miresei, cât și la cea a mirelui. Astăzi, nu mai există două petreceri, la fiecare dintre miri, ci una comună, de obicei într-un spațiu neutru, destinat evenimentelor.

Casa reprezenta spațiul în care se luau deciziile individuale și colective, importanța ei crescând în special în momentele de prag, de casă legându-se numeroase practici magice și supersitiții ce puteau influența benefic sau negativ destinul tinerilor. Astfel, în casă se realizau o serie de gesturi și acte cu rol apotropaic. De fapt, căsătoria reprezintă un rit de trecere, o treaptă în devenire, intrarea în rândul celor așezați, de aceea, facem tot ce trebuie să ne asigurăm că nimeni și nimic, nici ghinionul, nici vremea rea, nici alinierile nefaste ale planetelor nu ne vor despărți. Când feciorul pleca în pețit, sau „pe vedere”, când se „mergea înaintea popii” (la logodnă), când se pornea la cununie, se pășea cu piciorul drept peste pragul casei, rostind formule de rugă și făcând semnul Sfintei Cruci, pragul delimitând spațiul interior de cel exterior, de unde rezultă și funcțiile sale de apărare împotriva maleficului. „Ușa, pragul, poarta, fereastra sunt elementele care marchează granița dintre înăuntru și afară. Ele pun casa și curtea sub semnul inițierii. Intrările și ieșirile repetate în și din casă ne trimit spre ideea călătoriei inițiatice. Să nu uităm că toate acestea au un rol foarte important în toate riturile propriu-zise ale trecerii de la neființă la ființă și mai apoi în moarte.”¹⁵

Casa joacă un rol important și în cadrul ritualului pețitului. În obiceiurile maramureșenilor cele ce urmăresc menținerea bunăstării în interiorul cuplului, feciorul se deplasează la casa fetei și o pețește de la părinții acesteia conform unor cutume deloc întâmplătoare. Ele vizează beneficiile pe termen lung ale celor doi, împlinirea personală, prosperitatea și stabilitatea familiei. Acest obicei s-a păstrat în comunitățile și culturile care își respectau bătrânii, în care se țineau vechile rânduieli, se știau rosturile acestui ritual și oamenii se îngrijeau de respectarea și transmiterea lui. În Curtuiușu Mare, grupul de pețitori era format din fecior și părinții acestuia, care mergeau la casa fetei. În această localitate, tatăl feciorului saluta și spunea simplu motivul vizitei, neexistând formule specifice de adresare. În Suci de Sus părinții fetei rosteau întrebarea cu subînțeles: *Ce vânturi, ce ploii, ce vremuri, vă abat câtă casa noastră?*¹⁶ În Oncești, mergeau în pețit doar părinții feciorului. „*Méré a peți bătrânii la fată.*”¹⁷ În Suci de Sus pețea feciorul însoțit de tatăl său, iar în Boiul Mare feciorul mergea cu o rudă apropiată sau persoane mai curajoase, prieteni sau

¹⁴ Ivan Evseev, *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*, Editura Amarcord, Timișoara, 2001, pag. 183 - 184.

¹⁵ Delia Suiogan, *Op. cit.*, pag. 109.

¹⁶ Culegător Corina Isabella Csiszár, performer Valer Burzo, 78 ani, Suci de Sus, din Arhiva C.J.C.P.C.T. Maramureș, Dosar Nr. L/02/2014.

¹⁷ Culegător Corina Isabella Csiszár, performer Maria Rednic, 72 ani, Oncești, din Arhiva C.J.C.P.C.T. Maramureș, Dosar Nr. MM/01/2014.

Casă veche; foto: colecția C.J.C.P.C.T.MM.

chiar cu nașul său. În Țara Lăpușului dacă tinerii „se vujau” (se potriveau) își anunțau în prealabil părinții de intențiile lor, iar dacă părinții nu se opuneau, feciorul îi comunica fetei data la care urma să meargă în pețit. *Pă mâini sara venim a peți.*¹⁸ sau *Și o anunța pe fată că sâmbătă sara, joi ori marți sara se duce a peți.*¹⁹ sau *Uite, pă duminică sara noi venim să te cerem în căsătorie.*²⁰ Între cei doi tineri avea loc un schimb simbolic de daruri, feciorul ducea o sticlă de pălincă, *fecioru' mergea cu mă-sa, cu tată-său, cu frații și ducea o cupă de horincă.*²¹ iar fata îl servea cu bucate preparate de ea. *Api fata trebuia să să pregătească, să facă mâncare, plăcinte, pancove, de aieste, mai făcéu și găluște.*²²

¹⁸ Culegător Corina Isabella Csiszár, performer Maria Pop, 66 ani, Groșii Țibleșului, din Arhiva C.J.C.P.C.T. Maramureș, Dosar Nr. L/02/2014.

¹⁹ Culegător Corina Isabella Csiszár, performer Maria Dumitra, 75 ani, Lăpuș, din Arhiva C.J.C.P.C.T. Maramureș, Dosar Nr. L/06/2012.

²⁰ Culegător Corina Isabella Csiszár, performer Maria Rednic, 72 ani, Oncești, din Arhiva C.J.C.P.C.T. Maramureș, Dosar Nr. MM/01/2017.

²¹ Culegător Corina Isabella Csiszár, performer Maria Pop, 66 ani, Groșii Țibleșului, din Arhiva C.J.C.P.C.T. Maramureș, Dosar Nr. L/02/2014.

²² Culegător Corina Isabella Csiszár, performer Maria Pop, 66 ani, Groșii Țibleșului, din Arhiva

Nunta reprezintă un eveniment sacru care implică întreaga comunitate, bătrânii satelor și persoanele semnificative, între care preotul, nașii și părinții. Peșitul nu era considerat doar un gest formal, ci se putea observa faptul că funcțiile și efectele sale erau acceptate, înțelese, pentru că aveau efecte benefice și reale. Stabilizarea emoțională și financiară a cuplului, întemeierea familiei, un orizont de dezvoltare înțeles și consimțit, securizarea, conservarea, respectarea, dobândirea și afirmarea valorilor care dau sens familiei, nu doar indivizilor ei, sunt doar câteva dintre aceste efecte. Cererea de la părinți nu este un act vetust și intruziv, de ochii lumii, ci este o întâlnire cu sens crucial în ceremonialul nunții, acela de a le oferi mirilor, o perspectivă înțeleaptă asupra vieții. Peșitul se încheia în momentul în care părinții fetei se învoiau, cădeau de acord asupra căsătoriei și se stabileau nașii și zestrea: *Mâncau, beau, să petreceau și grăiau de zestre.*²³, *Măi, fârtate, ce zestre îi dai la fată? Măi, îi dau vacă cu vișel sau vacă a fâta peste vo două luni, da nu deodată cu mireasa. Îi dau cinci oi, purcel, pământ în vale, pășune, să aivă copiii și una și alta, să nu margă la străini. Mirele avea car, boi, pământ.*²⁴ *Acolo povesteau laolaltă se vorbea despre zestre, care la care cât îi dă. Îți dau pemintele cele și-o vacă și patru, cinci oi, care cum o fo de înstărit. O fo la care îi da câte o părete de cai cu zdici cu tăt.*²⁵ *Noa, îi dai pământu cela ori îi dai grădina ceie la fată?*²⁶

„Momentul peșitului configurează o sumă de acte și decizii, marcate contractual și menite să stabilească o alianță între cele două neamuri cu rol de echilibrare în starea temporară de dezechilibru, bilateral dat fiind faptul că prin căsătorie neamul fetei pierdea un membru, iar neamul feciorului câștiga unul.”²⁷ Momentul se pregătea din timp, dar cu toate acestea, au existat și cazuri izolate, în care părinții fetei nu cădeau la învoială și totul se anula sau se încheia cu fuga tinerilor urmată de o nuntă la care părinții nu luau parte: *Apoi niciodată, dragu, badii, nu mă bag în neamu tău. O fost și care și-o făcut nuntă și n-o mers părinții la nuntă, dacă n-o fo' de acord. Da' ei tot s-o luat dacă ș-o fost dragi.*²⁸

„Casa și curtea apar mai întâi ca un spațiu suveran al miresei și al familiei acesteia. Alaiul mirelui primește permisiunea de a intra în curte după îndeplinirea unor condiții, printre care este și acordul familiei fetei. *Mergeau feciorii la fete în sat dacă părinții fetei erau de acord, dacă le plăcea băiatu. La noi nu s-o făcut șezătoare, numa umbla feciorii la*

C.J.C.P.C.T. Maramureș, Dosar Nr. L/02/2014.

²³ Culegător Corina Isabella Csiszár, performer Maria Pop, 66 ani, Groșii Țibleșului, din Arhiva C.J.C.P.C.T. Maramureș, Dosar Nr. L/02/2014.

²⁴ Colecția Corina Isabella Csiszar, *Obiceiuri în cadrul manifestărilor nupțiale din județul Maramureș*, din revista Memoria Ethnologica, an XI, nr. 38-39, Editura Ethnologica, Baia Mare, 2011, pag. 117.

²⁵ Culegător Corina Isabella Csiszár, performer Lucreția Matei, 74 ani, Curtuiușu Mare, din Arhiva C.J.C.P.C.T. Maramureș, Dosar Nr. L/01/2017.

²⁶ Culegător Corina Isabella Csiszár, performer Maria Rednic, 72 ani, Oncești, din Arhiva C.J.C.P.C.T. Maramureș, Dosar Nr. MM/01/2017.

²⁷ Camelia Burghele, *La nuntă în satele sălăjene*, Editura Etnologică, Zalău, 2014, pag. 50.

²⁸ Culegător Corina Isabella Csiszár, performer Maria Dumitra, 75 ani, Lăpuș, din Arhiva C.J.C.P.C.T. Maramureș, Dosar Nr. L/06/2012.

*fete sara, mai ales în postu Crăciunului.*²⁹ Astfel, casa și curtea fetei, în perioada premergătoare căsătoriei și în primele faze ale nunții propriu-zise, devin factori delimitativi, separativi între membrii celor două grupuri de cetățeni. Ridicarea interdicției de a pătrunde în teritoriul marcat al curții și al casei, delimitat fie de pragul acesteia, fie prin poartă, semnifică stadiul în care se află relațiile dintre cei doi tineri și familiile acestora.³⁰ Acest obicei al reținerii alaiului mirelui nu s-a performat niciodată în satele din Maramureșul Istoric, l-am întâlnit doar în unele localități din Țara Lăpușului și Țara Chioarului. Vom observa în continuare cum se desfășura acest ritual în Dămăcușeni unicul sat locuit de etnici maghiari din Țara Lăpușului. Mirele se deplasa la casa miresei însoțit de către părinți, chemători, nași și întregul alai. Accesul în curte și în casă le era interzis, poarta miresei

Chemătorii și druștele, Lăpușul Românesc; foto: colecția C.J.C.P.C.T.MM.

fiind legată cu sârmă, lanțuri sau în ultimele decenii cu o panglică. Casa și curtea miresei în acest context sugerează ideea de cetate care trebuie cucerită. Legarea porții reprezenta o piedică rituală, o graniță, semnificând despărțirea fetei de părinții acesteia.

Aceste obstacole puse în calea mirelui, reprezintă virginitatea miresei care trebuia

²⁹ Performer Vasile Coza, 85 ani, Fersig, 2015.

³⁰ Balász Lajos, *Rolul casei în riturile nupțiale din Sândominic*, în revista Ethnos, nr. 4, Editura Museion, București, 1994, pag. 132.

păzită până în noaptea nunții. Reținerea alaiului mirelui în fața porții a devenit astăzi doar un joc. *Era un struț pus la poartă, cu o tăbliță pe care scria: Boală, pe aici nu se trece! Poarta li se dezlega după ce duceau tratative și convingeau nuntașii miresei. Era un schimb de glume și replici și se cerea permisiunea de a intra: Noi căutăm pe cineva și știm că trebuie să fie aici, lăsați-ne să intrăm!* „Asemenea probe și încercări de care era condiționată intrarea alaiului mirelui în curtea fetei sunt considerate de mulți cercetători rămășițe ale răpirii sau cumpărării fetei, respectiv ale apărării fetei împotriva tentativelor de acest gen.”³¹ În alte localități din Țara Lăpușului nu am întâlnit obiceiul legării porții dar s-a regăsit obiceiul reținerii alaiului mirelui la poartă. Cei doi starosti, considerați a fi persoane inițiate deja, vin în ajutorul mirilor, purtând un dialog. Discuția dintre aceștia se desfășoară cu poarta închisă, unii de o parte a porții, afară, alții de cealaltă parte, înăuntru. În Țara Chioarului starostele mirelui recită o orăție prin care amenință că va pătrunde pe teritoriul miresei:

(...) A nost tânăr crăișor,
 Plin de dragoste și dor
 De pe cal o descălecat
 Și în casă o intrat.
 Și-și făcură ochii roată
 Și să uitară pân casa toată.
 Văzu floarea cea frumoasă,
 Care nu se veștejește,
 Nici bruma nu o primește.
 Am vinit să ne-o dați
 Că de noi tăt nu scăpați
 C-am venit cu târnăcoape,
 S-o scoatem cu rădăcină
 S-o ducem înt-a lui grădină.
 Aiasta nu-i floare
 Că i-o tânără crăiasă.
 Care-a fi a lui mireasă.³²

Chemătorii mirelui însoțiți de către staroste, mergeau la casa miresei să o ceară. Acestora le era permis să intre în curte, dar doar după îndeplinirea unor probe inițiatice. Aveau loc certuri sub formă de glumă se duceau tratative în versuri între starostele mirelui și cel al miresei. „*Nu vă dau mireasa până nu grăiți.*”³³ Conflictul ce are loc între cele două alaiuri

³¹ Balász Lajos, *Op. cit.*, pag. 132.

³² Corina Isabella Csiszár, *Obiceiuri din Coruia*, în revista Memoria Ethnologica, nr. 21-23, Editura Ethnoga, Baia Mare, 2007, an VII, pag. 2132.

³³ Corina Isabella Csiszár, *Obiceiuri din Coruia*, în revista Memoria Ethnologica, nr. 21-23, Editura Ethnoga, Baia Mare, 2007, an VII, pag. 2132.

de nuntași se desfășoară în spațiile prestabilite ale gospodăriei. Starostele miresei întreba:
- Cine sunteți voi și ce căutați pe la noi?

Exemplificăm cu o variantă de răspuns dat de către starostele miresei, variantă înregistrată în Pribilești, Țara Chioarului:

- Ce stați aicia adunați
Dumneavoaste, iubiți frați?!
- Trei luni sunt d'e când venim
Ne uităm și nu dorim
Dar așe lucruri gătite
Încă nu ne-o fost ivite
Afară feciori jucând
În casă fet'e plângând.
Noi vedem poarta legată
Lângă ie e multă gloată.
Poarta-i legată cu paie
Gloata-n cap stă să ne saie.
D-apoi drept aceie vă rugăm
Și sfat sănătos vă dăm
Să fiți cu noi buni și blânzi
Că noi nu suntem flămânzi,
Nici nu ne t'emem de voi
Măcar suntem numai doi
Că vi-i gloata minunată
Cu fel d'e gătire armată
Și a noastă mai încet
Vin'e înapoi tot drept
Tot cu puști și cu pistoale
Mai mulți cu mâinile goale.
(...)
Iar nunu cel mare
Cu grija-n spinare,
Călare pe-un cal,
Ca pe-un Ducipal,
Să răd'ică-n scări
Și să umflă-n nări
Și făcură ochii roată
Păstă oșt'irea lui toată.
Și când încoace privea,
El văzu o floricea

Și văzând că nu crește, că nu rod' este
Și nici locu nu-i priește,
Ne-a ales pe noi, doi voinici
Cu caii bine hrăniți,
La patru picioare potcod' iți
Și ne-o dat drumu-nainte
Să călătorim fierbinte.
(...)
Și-am umblat din loc în loc
Până-n acest loc unde este-a nost noroc.

Personajele sunt așezate nu întâmplător în spații bine delimitate, în jurul unei granițe imaginare, starostele miresei se afla la ușa casei, iar starostele mirelui, însoțit de alaiul său, se afla afară în curte. În cadrul casei și al curții se detașează spațiul de negociere al starostilor. În timpul cerutului miresei, starostele acesteia se află pe o treaptă superioară, el se află în casa părinților fetei, dincolo de prag, iar starostele mirelui se află afară, deci poziționat pe o treaptă inferioară. „Această diferență de nivel semnifică și simbolizează sugestiv poziția pe care se află cel care cere mireasa față de gazdă.”³⁴ Ușa reprezintă locul de trecere dintre două stări a două lumi, dintre cunoscut și necunoscut, dintre lumină și întuneric, dintre băgăție și pauperitate.

Spartul veselei reprezintă o tradiție care presupune să sacrifici diverse piese, căni, farfurii, pahare, întrucât cioburile se crede că aduc noroc. În Țara Lăpușului, stegarii sau mirele întorcându-se de la cununie, trec pragul casei sub care s-au pus cărbuni „un simbol al focului ascuns, al energiilor oculte, al forțelor soarelui.”³⁵ Însoțitorii mirelui erau supuși probei inițiatice de a sparge cu bâta de la steag, farfuria care se afla așezată deasupra ușii. *Farfuria trebe să se spargă și să se spargă rău. Vorva așa o fo, că ar fi avut noroc de să spârgea, era bătaie la nunți dacă nu spârgei farfuria, era scarbă.*³⁶ Oala fiind considerată un simbol al virginității, „spațiu închis și protector, este un gen de casă a substanțelor la care se adaugă symbolismul său uterin și regenerativ.”³⁷ Acest obicei se mai practică rareori în localitatea Cupșeni, probabil ca formă de distracție și nu ca simbol al purității, sexualității și al fertilității. Astăzi obiceiul a suferit mutații. În zilele noastre, mirii înainte de a intra la căminul cultural sau la restaurant ciocnesc cupe cu șampanie, ca semn al egalității dintre ei, spărgându-le apoi, pentru a scăpa de ghinion în noua căsnicie și pentru a aduce prosperitatea.

Odată intrat în casa miresei, mirele este din nou supus unor încercări. Starostele va fi din nou cel care îi va prelua mirelui și această sarcină. Mirele este supus de către starostele

---

³⁴ Balász Lajos, *Op. cit.*, pag. 134.

³⁵ Ivan Evseev, *Dicționar de simboluri*, Editura Vox, București, 2007, pag. 75.

³⁶ Culegător Corina Isabella Csiszár, performer Raveca Hereș, 70 ani, Costeni, din Arhiva C.J.C.P.C.T. Maramureș, Dosar Nr. L/04/2008.

³⁷ Ivan Evseev, *Dicționar de simboluri*, Editura Vox, București, 2007, pag. 291.

miresei, probei de a identifica mireasa. Pentru a nu fi ușor de ghicit, fetele erau acoperite cu un cearșaf sau cu o față de masă. Tarostele mirelui ghicea din prima încercare, fiind ajutat în mod tacit, doar prin semne, de către starostele miresei. Prezentăm acest obicei înregistrat la etnicii maghiari din Dămăcușeni: *Mirele nu avea voie să intre decât în prima cameră, să nu găsească mireasa ascunsă. Mirele trebuia să aleagă mireasa. I se aducea o femeie bătrână, încălțată cu pantofii miresei și acoperită cu un material alb. De obicei, îi făcea cineva semn mirelui să n-o aleagă. Și mirele refuza zicând:*

- *Nu e ce caut, mai mereți și mai căutați și mai aduceți alta. Caut una mai înaltă. Apoi venea o fetiță la care îi zicea mireasă borzoșe (ciufulită), care avea o pălărie de paie cu pene de gâscă (talus kalap). Și nașul trebuia să-i plătească pălăria, altfel nu vroia să iasă³⁸. Gâsca evocă lumina solară și focul. Este totodată simbolul zoomorf al fetei de măritat al iubirii conjugale, a fidelității dar și al vigilenței. Fetița era dată peste masă mirelui, în locul miresei. Nașul mare o lua în brațe, o dădea tarostelui mirelui, care o înapoiază:*

*La asta să-i dați pită și sare
Ca să crească mai mare.*

După cununie, în Maramureșul Istoric, mirii erau așteptați pe prag de către două socăcițe care țineau în mână *țâpoi*, pâini ritualice cu numele mirilor înscris pe ei. Am putea presupune că în cadrul nunților actuale, tortul este cel care preia funcția și valoarea ritualică a *țâpoului*. În Țara Chioarului, Țara Lăpușului și în Maramureșul Istoric, la intrarea în casă mirii erau așteptați de către o *socăciță*, care de pe prima treaptă a casei arunca peste capetele tinerilor înșurăței boabe de grâu, ca să aibă noroc, urându-le noroc în versuri specifice nostalgice sau cu caracter umoristic, grâul fiind considerat un simbol al hranei nemuririi, al inițierii, al uniunii, al binecuvântării și al fertilității. În zilele noastre grâul se cultivă în Maramureș din ce în ce mai puțin. De aceea, boabele ritualice de grâu au fost înlocuite în unele sate cu cele din orez, orezul purtând valoarea simbolică de prosperitate, belșug, fertilitate, jertfa spiritelor malefice, pentru a le îndepărta de căsnicia mirilor:

Ei, hai și iară, hai,
Zâi ceteraș de strâgat,
Că lumea s-o adunat
Ș-apoi lume, dorule.
Să vadă ce-om strâga
Mirii cum i-om lăuda.
Arunc grâu din busuioc,
Mirii să aivă năroc.
Eu arunc grăunță sfinte

---

³⁸ Culegător Corina Isabella Csiszár, performer Miklos Emme, 73 ani, Dămăcușeni, din Arhiva C.J.C.P.C.T. Maramureș, Dosar Nr. L/01/2011.

Dumnezău vă dăie minte.
Și-apoi lume dorule.³⁹

Tinerii joacă *Feciorescul* în tot acest timp în jurul mirilor, încercând în același timp să prindă boabele în clopuri. Pe Valea Izei strigătura cu grâu se mai păstrează încă, dar cu versurile adaptate mentalității zilelor noastre și conținând elemente contemporane:

Ei, hai și iară hai,
În concediu îți mé la băi,
Nu în sat a face clăi
Ș-apoi lume, tăt așa.

C-amu s-o dat decretu,
Soacrele nu mai au dreptu,
Ș-apoi lume, tăt așa.

Ei, hai și iară hai,
Coconi mulți nu vă doresc,
Că prețurile tot cresc.
Numa un fecior ș-o fată,
Să vă sie lumea dragă,
Ș-apoi lume, tăt așa.⁴⁰

Am mai întâlnit strigătura cu grâu și în cadrul un obicei interesant performat în Groșii Țibleșului, la casa miresei. *Când mergeau după mireasă, era o meșcioară pregătită cu un colac, un blid în care puneau grâu, și o cofă cu apă în ea și busuioc.* „Cum majoritatea recipientelor erau destinate păstrării substanțelor lichide, ele au fost asociate *stihiei* apei și au participat la riturile fertilității, fecundității și purificării.⁴¹ *Și puneau o farfurie de tablă cu grâu. Și druștele aruncau cu grâu din blid și stropeau cu apă din cofă.* „Vasul conține sub diferite forme elixirul vieții, este un rezervor de viață. Faptul că vasul este deschis în partea de sus indică o receptivitate la influențele cerești.”⁴²

Noi țapăm apă din râu,
Pân ce-ați vinit pé târziu.
Noi țapăm apă din vale,
Pân ce-ați vinit tăți pe-o cale.

---

³⁹ Performeră Maria Rednic, 71 ani, Oncești, 2016.

⁴⁰ Performer Mihaela Drăguș, 21 ani, Oncești 2016.

⁴¹ Ivan Evseev, *Dicționar de simboluri*, Editura Vox, București, 2007, pag. 291.

⁴² Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, Editura Artemis, București, 1995, pag. 429.

„Casele mirilor sufereau o transformare estetică ce ține și de o firească modificare funcțională reclamată de venirea nuntașilor, dar și de etalarea unei anumite bunăstări menite să impresioneze familia cuscrilor și alaiul nuntașilor; gospodăria tradițională ieșea cu această ocazie din cotidian și se transfigura într-un decor festiv.⁴³ Atât casa cât și spațiile interioare ale acesteia, dobândeau semnificații importante în timpul ceremonialului nupțial. O mare importanță i se acorda „camerei curate” care în județul Maramureș se numește „ceie casă.” În Maramureșul Istoric aici erau expuse pe rudă obiectele de valoare, zestrea miresei, (haine, perne, cergi, țoluri desagi, fețe de masă), obiectele de ritual mai valoroase, aici se petrecea la „credință” (logodnă), se inventaria zestrea, se gătea mireasa, erau așezate mesele nupțiale și erau invitați oaspeții de seamă. Aranjarea mirilor în *ceie casă*, respecta o ordine ierarhică, din respect față de invitați. În fruntea mesei sunt așezați mirii și nașii. Sunt poftiți apoi vecinii și rudele cele mai apropiate, prietenii.

Masa reprezintă elementul cel mai important în cadrul obiceiurilor nupțiale. Așezată în partea de răsărit a casei, în „colțul cu masa,” ea este imaginea unui centru spiritual, amintind de Cina cea de taină și concentrând sporul casei. Peșitul, masa oferită peșitorilor, stabilirea zestrei, se petreceau la masă. De aceea, în cazuri rare, feciorul putea să apară „pe nepusă masă” și să fie refuzat. Dacă mireasa pleca de noră, în Maramureșul Istoric exista obiceiul de a nu curăța masa timp de trei zile după plecarea acesteia, sugerând jalea după pierderea din casă a unui membru al familiei. Pe masa mirilor erau așezați doi țâpoi împodobiți cu busuioc, ca simbol al prosperității, tinereții și fertilității. Cu țâpoi în mână mirii înconjurau de trei ori mesele, realizând astfel cercul magic cu rol apotropaic.

La prânzul miresei, respectiv prânzul mirelui, înainte de momentul părăsirii casei avea loc *iertăciunea* (Maramureșul Istoric), sau *bulciugul*, *buciugul* (Țara Chioarului și Țara Lăpușului) mirilor, de la părinți, rude și prieteni și semnifica schimbarea casei și trecerea într-o altă categorie socială. Acest obicei încă este bine conservat în satele din Maramureșul Istoric. Nuntașii erau așezați în jurul mesei în timp ce mirii adresau celor dragi cântece de rămas bun:

Gată-te mireasă bine
 C-amu-am vin'it după t'ine.
 Ié-ți mireasă zua bună
 De la soare, de la lună,
 De la a ta măicuță bună.
 Care mult în brațe te-o purtat
 Și de rele te-o scăpat.
 De la iarba de sub prag,
 De la al tău tătucă drag
 Le dă dulce sărutare
 Și t'e roagă de iertare.

⁴³

Camelia Burghel, *La nuntă în satele sălăjene*, Editura Etnologică, Zalău, 2014, pag. 106.

Și frumos le mulțumește
Pentru că te-o putut crește.
Dar nainte de plecare
Cere-ți binecuvântare
Că vei fi mai iertătoare
Și acum și-n viitor
Și-n ceasul d'e ajutor.
Ié-ți mireasă zua bună
Nu gândi că zâc tot glumă,
D'e la unchi, d'e la mătuși,
Că îndată ieși pe uși.
De la fir de cărăjele,
D'e la veri și de la vere,
Că nu-i mai fet'i cu ele.
D'e la fir de lămâiță,
D'e la fete fecioriță,
Care-s de-a ta măsurită.
De la fir de busuioc,
De la feciorii din joc.⁴⁴

Este de rău augur ca mirii să se reîntoarcă de la cununie pe același drum pe care au plecat. Miresei îi este interzis să mai privească înapoi, odată ieșită din casa părintească, deoarece se considera că nu va avea noroc în noua ei familie. Tânăra nevestă era legată printr-un mod magic de noua sa familie, în care ea trebuia să *prindă rădăcini*. „Este vorba de o interdicție care poate fi interpretată drept o terapie psihică în perioada de trecere, folosind sintagma *deja nu, încă nu*. Tânăra soție *deja nu* mai e membru deplin al fostei sale familii și *încă nu* este membru deplin al familiei soțului.”⁴⁵ În această perioadă fata nu avea voie să iasă din ograda soțului, urmărindu-se astfel, ca ea să devină o soție credincioasă și o mamă devotată și să asculte de noua sa familie. Această interdicție s-a regăsit în Maramureșul Istoric. De exemplu, în Vălenii Cosăului: *Dacă te-ai dus de noră, te-ai dus cu toată nunta la casa mirelui. Api până la tri zâle nu te-o lăsat să meri d'in livada lui afară c-apoi îi si ducătoare, nu-i si stătătoare d'e casă.*⁴⁶ În Văleni era bine ca mireasa să nu se reîntoarcă timp de trei zile în casa părintească, pentru a nu se despărți de soț. Fata trebuia să deprindă obiceiurile din casa în care urma să locuiască, dând dovadă de iscusință și ascultare (supunere): *Pă min'e așa m-o învățat a me mamă: prima dată să întrebi și să asculți d'e bărbat întâie și d'e părinți lui...Cin'e ț-o fo în casă, acela ț-o fo mai apropiat. Ori socru și soacra că ț-o fo în casă.*⁴⁷ Se urmărea respectarea ierarhiei sociale a familiei

---

⁴⁴ Performer Vasile Pop, 50 ani, Boiu Mare, 2016.

⁴⁵ Balász Lajos, *Op. cit.*, pag. 135.

⁴⁶ Culegător Mirela Maria Poduț, performeră Ileana Nemeș, 83 ani, Văleni, din Arhiva C.J.C.P.C.T. Maramureș, Dosar Nr. MM/05/2009.

în care a ajuns tânăra soție, fiecare membru ocupând o anumită poziție în casă, în funcție de vârstă, sex și capacitate de muncă. În același timp, femeii îi revine și sarcina de a atrage asupra gospodăriei acțiunile benefice ale forțelor supranaturale și de a preveni acțiunea distructivă a forțelor răului. Ea avea misiunea de a asigura în principal „statul cășii.” În contextul obiceiurilor legate de nuntă casa devine un mediu favorabil pentru actele magice și neprielnic pentru actele malefice, pentru farmece. Casa și curtea sunt considerate spații în care mirii sunt ocrotiți.

Am constatat schimbările, influențele exterioare, numărul mare de diferențe, denaturări de sensuri și de semnificații inițiale în special în ceea ce privește astăzi ceremonialul nupțial. Cu toate acestea, județul Maramureș reprezintă un reper românesc inconfundabil prin unicitate și profunzime, care se alătură fondului culturii universale. Dacă vom ști să o prețuim cum se cuvine și să îi urmăm calea vom avea identitatea noastră de neconfundat, vom avea ce să transmitem, în acest sens generațiilor viitoare.

Jocul miresei în Țara Lăpușului; foto: colecția Pamfil Bilțiu

⁴⁷ Culegător Mirela Maria Poduț, performeră Ileana Nemeș, 83 ani, Văleni, din Arhiva C.J.C.P.C.T. Maramureș, Dosar Nr. MM/05/2009.

Bibliografie

Arhiva Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Maramureș.

Suiogan, Delia, *Simbolica riturilor de trecere*, Editura Paideia, București, 2006.

Burghel, Camelia, *La nuntă în satele sălăjene*, Editura Etnologică, Zalău, 2014.

Pop, Mihai, Ruxăndoiu, Pavel, *Folclor literar românesc*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1978.

Ernest Bernea, *Cadre ale gândirii populare românești*, Editura Cartea Românească, București, 1985.

Cristescu, Golopenția, Ștefania, *Gospodăria în credințele și riturile magice ale femeilor din Drăguș (Făgăraș)*, Editura Paideia, București, 2002.

Vasile Tudor Crețu, *Existența ca întemeiere*, Editura Facla, Timișoara, 1988.

Ivan Evseev, *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*, Editura Amarcord, Timișoara, 2001.

Toșa, Ioan, Revista muzeelor, an 1, *Casa – semnificație și simbol în satul românesc de la începutul secolului al XX – lea*, Institutul Național pentru Cercetare și Formare Culturală, București, 1990.

Ivan Evseev, *Dicționar de simboluri*, Editura Vox, București, 2007.

Chevalier, Jean, Gheerbrant, Alain, *Dicționar de simboluri*, vol. I – III, Editura Artemis, București, 1995.

Evseev, Ivan, *Simboluri folclorice*, Editura Facla, Timișoara, 1987.

Van Gennep, Arnold, *Riturile de trecere*, Editura Polirom, Iași, 1998.

Balász, Lajos, *Rolul casei în riturile nuptiale din Sândominic*, în revista Ethnos, Nr. 4, Editura Museion, București, 1994.

Văduva, Ofelia, *Pași spre sacru*, Editura Enciclopedică, București, 1996.

Lenghel, Izanu, Petre, *Daină mândră pân Bârsana*, Editura Centrului Județean de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Masă, Baia Mare, 1979.

Marian, Simion, Florea, *Nunta la români*, Editura Saeculum I. O., București, 2000.